

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

V. An sit aliqua causa seu ratio diuinæ voluntatis, & quisnam in actibus ipsius sit ordo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

quod voluntas diuina sit rationabilis & ordinata; item quod quibusdam rebus necessitatem imponat, alijs vero non item: sed quia hæc peculiare suas difficultates habent, seorsim sequentibus dubijs explicabuntur.

DVBIVM V.

An, & qua ratione diuina voluntatis sit rationabilis; seu an sit aliqua causa, vel ratio diuina voluntatis; & quisnam in actibus ipsius sit ordo.

S. Thomas 1. p. q. 19. a. 5.

IN hac re certum est primò, nullam dari causam diuinæ voluntatis propriè dictam; nec finalem quidem, seu in ipso Deo, seu extra Deum, vt ex certa & communi omnium sententia post sanctum Augustinum lib. 1. de Genes. contra Manich. cap. 2. docet S. Thomas hic q. 19. a. 5. Ratio est. Quia omnia quæ in Deo sunt (seclusis relationibus personalibus, quæ ad propositum nihil faciunt) simplicissima quædam entitas sunt: inter causam autem propriè dictam, & effectum requiritur distinctio realis. Nec Deus igitur, nec aliquid quod in Deo est, habet aut exercet rationem & officium cause finalis propriè, respectu ipsius interni actus volitionis, aut cognitionis diuinæ, secundum se. Nec etiam aliquid extra Deum: quia Deus, secundum suum Esse à nulla re creata, aut quæ extra ipsum sit, dependet, aut dependere potest; cum sit ens primum & independens, vt superius dictum.

Secundò certum est nihilominus, voluntatem diuinam esse ordinatam & rationabilem. Patet Rom. 13. v. 1. *Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt.* & Ephes. 1. v. 11. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Vnde patet, Deum omnia quæ exterius operatur, certo consilio facere, adeoque etiam velle facere. Ratio est; non solum quia voluntas non fertur nisi in obiectum cognitum; ac proinde etiam in nobis, aliquam secundum rationem præuiam notitiam intellectus præsupponit: sed etiam quia cum Deus sit infinite sapiens, & prudens; omnia optima ratione & consilio agit & gerit. Quæ de causa etiam Ferrariensis lib. 1. cont. gent. cap. 82. dixit, voluntatem diuinam determinari ad actum volitionis à scientia: licet Henricus opposito loquendi modo vsus, dixerit, voluntatem Dei non determinari ab eius scientia ad operandum, sed potius scientiam à voluntate; quia nimirum, in virtutem saltem aliquam Dei volitionem, determinatio ad volitionem liberam vltimate referenda est, à qua ipsius quoque intellectus notitia, quæ & quateus libera est, aliquo modo dependet, vt dub. præcedent. in fine diximus.

Tertiò certum est, rationem quidem & motum res creatas volendi, esse ipsam bonitatem diuinam; ita vt hæc per modum finis, non ipsi-

us volitionis, sed rerum creatarum; sit ratio volendi creaturas; vt docet sanctus Thomas 1. par. quæst. 19. articulo 5. ex communi & certa Doctorum sententia; & tradit Scriptura, Proverb. 16. vers. 4. *Omnia propter semetipsum operatus est Dominus.* Et ratio est: quia vt creaturæ intrinsecè ac necessariò ordinantur, ad Deum tanquam finem; ita etiam ratio volendi illas, in Deo, alia esse non potest, quam ipse Deus, qui omnia eo vult ordine, quem res ipsæ inter se, habent.

Id quod in primis quidem verum est, de volitione creaturarum secundum actualem existentiam; de quibus etiam loquitur sanctus Thomas ibidem: nam quoad creaturas secundum Esse possibile spectatas, alia videri potest ratio; cum vt creaturæ rationem Esse possibile non habent, quia à Deo fieri possunt; sed è contrario fieri possunt, quia possibile sunt, vt quæst. sequenti dicitur; ita videri potest earum bonitas & volitio simplex, à Dei bonitate, etiam ratione nostra, independens esse. Sed nihilominus quia Deus est summum bonum, adeoque mensura omnis bonitatis, ipsæque creaturæ non aliter possibile sunt esse, quam propter Deum tanquam vltimum finem, rectè & ipsas quoque velle dicitur Deus propter se, tanquam vltimum finem earum, ob quem esse possunt, & ad quem, in quantum esse possunt, referri debent.

Quartò certum est, & fatentur itidem omnes, cum sancto Thoma ibidem, inter ipsas quoque res creatas volitas, esse ordinem quendam finis & mediorum; ita vt vna quæpiam res, adeoque & effectio ac productio eiusdem, sit propter aliam, tanquam finem, cui deservire debet. Quo modo herbe sunt propter animalia; animalia item, cætera, vna cum alijs rebus inferioribus, propter hominem; homo purus propter Christum; Christus vna cum cæteris rebus omnibus propter Deum. Qui ordo sumitur ex illo Genes. 1. vers. 26. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestijs; uniuersæque terræ, omniq; reptili; quod mouetur in terra.* Et vers. 29. *Dixitque Deus, Ecce dedi vobis omnem herbam, afferentem semen super terram, & uniuersa ligna, quæ habent in semetipsis semenem generis sui, vt sint vobis in escam, & cunctis animantibus terræ, omniq; ueluti cæli, & uniuersis quæ mouentur in terra, & in quibus est anima viuens, vt habeant ad vescendum.* Et 1. Corinth. 3. vers. 22. *Omnia enim vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephus (nempe quoad Apostolicum munus) siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura: omnia enim vestra sunt: vos autem Christi: Christus autem Dei.*

Quo sensu etiam extra controuersiam propriè dici potest, Deo vult hanc rem esse, vel fieri, aut facere, propter illam: quando quidem fieri & facere significant actionem Dei transeuntem; quæ cum sit in rebus ipsis creatis, non in Deo; non minus quam res ipsæ create, ad Deum veluti finem ordinatur, vt post S. Thomam cit. q. 19. a. 5. in corp. art. sub finem, & ad 1. habet communis & certa Doctorum sententia, apud Vasquez 1. par. disp. 82. num. 5.

Quintò

4 Quinto eertum est, propter eundem ordinem, quem res create inter se habent, ac iuxta earundem inter se subordinationem, in ipsa quoque voluntate diuina, in res eiusmodi velut obiecta tendente, recte distingui ordinem quandam signorum, seu instantium rationis, secundum que Deus hoc prius, quam illud velle dicatur, non re, vel tempore, aut natura, seu vero causalitatis ordine, sed ratione, eum fundamento in re, quod est ipsa subordinatio rerum inter se, vt dicitur.

Docet hoc S. Augustinus tum alibi passim, tum lib. 1. ad Simplicianum quaest. 2. vbi inter alia ait: *Non tamen electio praecedit iustificationem, sed electionem iustificatio.* Et lib. 1. cont. Iulianum cap. 3. *Ne forte ante constitutionem mundi, ex operibus praecognitis pararentur electi, secutus est & adunxit, si autem gratia, iam non ex operibus.* In decurto in re, quod est Augustinus iustificationis decretum electioni, in hoc electionem praecognitioni operum in diuina mente anteponeat videtur: quae duo quomodo inter se cohaerent disp. seq. quaest. 5. dicitur. Item supponit S. Prosper in epist. ad Augustinum, vt habetur ante libros eius de praedestinatione Sanctorum, vbi ait: *An vero vniuersimode licet diuidi praescientia a proposito, temporali distinctione (hoc est secundum ordinem, aut prioritatem temporis) non possit; ordine tamen vnum aliud supponat, quia scilicet ex eo Deus praescit bona merita, quia propositum habuit ea tribuendi, &c.*

5 Idem supponit passim S. Thomas, praesertim 1. cont. gent. cap. 86. vbi tribus rationibus ex instituto probat, dari rationem diuinam voluntatis, non causam: vbi penes ipsa etiam obiecta creata, ordinem & rationem aliquam diuinam voluntatis assignat, cum ait: *Bonum vniuersi esse rationem, ob quam Deus vult bonum creatum singulare.* Et cap. 87. *Quamuis autem, inquit, aliqua ratio diuinam voluntatem esse possit, non tamen sequitur, quod voluntatis eius sit aliqua causa.* Similem ordinem inter obiecta creata etiam assignat hic quaest. 19. articulo 5. ad 3. vbi ait: *Primi effectus (Dei) ex sola diuina voluntate dependent, utpote si dicamus, quod Deus vult, hominem habere manus, vt deseruirent intellectui, operando diuersa opera: & vult eum habere intellectum, ad hoc, quod esset homo: & vult eum esse hominem, vt frueretur ipso, vel ad complementum vniuersi. Quae quidem non est reducere ad alios fines creatos.*

6 Eadem est communis & certa Doctorum sententia, qui tum in materia praedestinationis, tum Trinitatis, & Incarnationis varia assignant instantia rationis, inter actus & decreta diuinam voluntatis. Idem speciatim tradunt Gregorius de Valentia hic quaest. 19. p. 5. Suarez lib. 3. cap. 7. & in 3. part. tom. 1. d. 41. sect. 4. Vasquez disp. 82. cap. 3.

Neque negant alij, quam Nominales, in quibus Gabriel in 3. dist. 2. quaest. vn. art. 3. dub. 3. contra Scotum ait: *quod illa prioritas & signa non sunt ponenda in diuinis, sicut satis deducit Ockam in 2. dist. 9. q. 3. Præ in nullo signo praedestinavit quemcumque ad beatitudinem, quia in eodem praedestinavit omnes beatificandos, & praesciuit omnes damnandos, & prauidit omnia futura. Nec est talis ordo in diuinis, sed ab aeterno praedestinavit, quos elegit: praesciuit etiam, quos*

reprobavit; simulque praesciuit merita & demerita, penas & futura premia &c. Vbi Gabriel cum Ockamo generatim ordinem signorum seu instantium in diuinis negat. Ockamum sequitur etiam Al-liacus in 1. q. 7. art. 3.

7 Ratio nostrae doctrinae est. Quia Deus vult non tantum res ipsas, sed etiam ordinem rerum; quem inter se habent; itemque vult vnum esse, propter aliud, vt superius dictum: ergo secundum ordinem, quem res inter se habent, recte in mente diuina assignantur instantia, seu signa rationis, secundum quae hoc prius ratione velle dicatur, quam illud. Transunditur enim ordo rerum, cum certa subordinatione volitarum, secundum rationem nostram, in ipsam volitionem, quatenus in res eiusmodi, ita ordinatas tendit. Neque vero quando eiusmodi instantia, siue signa rationis in diuina mente assignantur, vnumque altero prius ratione dicitur, sensus est, in eo priori, posterius re ipsa nondum esse, vt putauit Ockam loc. cit. Sed nondum cogitari esse, vt recte etiam notauit Gregorius de Valentia hic q. 19. p. 5. Eo ipso enim, quod ordo solum rationis est, non excludit similitatem eorum secundum rem, sed solum secundum rationem & cogitationem: sicut etiam cum dicimus, solem esse naturam priorem, luce; non dicimus, solem in aliquo instanti fuisse sine luce, sed in aliquo instanti rationis concipi solem, in quo lux simul non concipiatur.

His igitur tanquam certis suppositis, dubium est primo, an proprie dici possit, inter ipsas etiam res creatas, vnam esse Deo rationem volendi aliam, aut Deum vnam velle propter aliam; sicuti superius comparando res creatas cum Deo, diximus, Deum omnia velle propter se, suamque bonitatem. Negat Vasquez disp. 82. cap. 2. post Alenssem in 1. p. q. 28. m. 3. a. 3. & quaest. 35. m. 3. Henricum quodlib. 4. q. 19. Gabrielem in 1. d. 14. q. 1. a. 2. Driedonem de concord. lib. arbit. & praedestinat. 1. p. cap. 4. ad 4. Fauet etiam S. Thomas hic q. 19. a. 5. in corp. vbi ita concludit: *Vult ergo hoc esse propter hoc; sed non propter hoc, vult hoc.*

8 Sed verior est, sententia affirmatiua, quam tradunt, & sequuntur Durandus in 1. d. 41. quaest. 2. num. 5. Antonius Corduba q. 56. Gregorius de Valentia q. 19. pun. 5. Molina q. 19. art. 5. Suarez hic lib. 3. cap. 7. num. 12. & in 3. p. tom. 1. disp. 41. sect. 4. multi que Thomista recentiores, estque aperte sententia S. Thomae 1. cont. gent. cap. 86. & 87. in verbis paulo ante relatis; qui eum hic contrarium asserere videtur, excludit solum proprium ordinem causalitatis; eodemque modo saepe loquuntur SS. Patres apud citatos. Ratio est; quia hoc ipso, quod Deus vult hoc esse propter aliud, ratio aliqua volendi hoc, est aliud; seu quod idem est, ratio, cur voluntas diuina feratur & terminetur ad hoc, est illud aliud, propter quod hoc vult esse: ita vt quamuis illud non sit causa ipsius actus diuini, sit tamen ratio, secundum nostrum concipiendi modum, cur actus diuinus feratur & terminetur ad hoc obiectum. Et confirmatur. Quia ex communi & certa omnium sententia, recte dicimus, Deum velle res creatas

propter suam bonitatem; cum tamen nec bonitas Dei sit causa volitionis eiusdem, ut antea dictum: Ergo recte etiam dicimus, Deum inter res creatas unam velle propter aliam: cum non finis tantum, sed etiam media, ratio volendi aliud esse possint.

9 Unde Suarez loc. cit. ait: *propriissime dicitur Deum velle unum propter aliud*; quia locutio illa solum dicit ordinem obiectorum inter se. Imo addit, etiam has, ut veras, quodam sensu (si videlicet solum significetur ratio volendi ex parte obiecti, iuxta nostrum concipiendi modum) esse admittendas; *Deus vult hoc, quia vult illud vel; Hoc est volitum a Deo, quia illud est volitum*: quam propositionem etiam concedit Caietanus hic cit. art. 5. etsi parum consequenter neget priorem. Verius tamen, & magis consequenter Gregorius de Valentia, & Molina utramque propositionem rejicere videntur; nisi declaratio & distinctio adhibeatur: quia per utramque significari videtur, in re pluralitas quaedam volitionum in Deo.

Secundo dubium est, quam ratione ordo signorum & instantium in diuina voluntate particulatim assignandus sit: de qua re variè loquuntur Doctores: nos breuiter sequentibus assertionibus rem declaramus.

Assertio I. Inter actus diuinae voluntatis, vniuersim secundum rationem nostram, priores sunt actus necessarii, quam liberi; adeoque amor Dei erga seipsum prior est, quam amor liber creaturarum. Est communis, & extra controuersiam: quia in omni genere rerum, ens necessarium prius est, quam contingens seu liberum, ut superius etiam de scientia diuina dictum.

10 Assertio II. Inter actus necessarios diuinae voluntatis, prior secundum rationem nostram est, amor Dei erga seipsum, quam amor creaturarum secundum esse possibile. Est itidem extra controuersiam. Ratio est. Quia Deus est ratio volendi creaturas, ut paulo superius dictum. Prius ergo secundum rationem Deus vult seipsum, quam creaturas, quomodo cunque spectentur.

Assertio III. Inter actus liberos diuinae voluntatis, generatim loquendo, talis ordo constituendus est, seruata debita proportione, qualis cernitur in consultatione humana rectè ordinata. Ita Scotus in 3. dist. 7. q. 3. & dist. 19. q. 1. & ex communi approbat Vasquez hic disp. 82. cap. 4. num. 13. nemine dissentiente. Ratio est. Quia de diuinis rebus vniuersim loqui & sentire debemus, iuxta proportionem & analogiam rerum creaturarum. Cum ergo actus liberi diuinae voluntatis, processum quandam consultationis contineant, hoc ipso, quod alius habet rationem intentionis, alius electionis, &c. rectè generatim loquendo, in ijs talem ordinem secundum rationem nostram statuimus, qualis in consultatione humanae processu bene ordinato re ipsa seruatur; modo, ut dixi debita proportio seruetur, & aequalia cum aequalibus conferantur.

11 Assertio IV. Omnis ordo eorundem actuum liberorum in Deo, constituendus est, ac desumendus ex ipsorum obiectorum inter se subordinatione, secundum ordinem aliquem causalitatis

aut dependentiae; ita ut quae obiecta habent inter se ordinem causalitatis, siue dependentiae; eaque quoque in diuinae consultationis processu, seu actibus diuinae voluntatis rationis ordinem constituent. Ita ex communi omnium, tradunt Suarez in 3. p. tom. 1. disp. 5. sect. 1. Gregorius de Valentia hic q. 19. p. 5. Vasquez disp. 82. cap. 5. n. 16. Neque potest negari a quoquam, nisi qui ordinem in diuinae voluntatis actibus penitus auferat. Ratio est. Quia actus diuinae voluntatis dupliciter spectari possunt; primo secundum se, suamque entitatem; siue, quod idem est, ex parte subiecti: secundo ex parte obiecti; priori modo nulla est in ijs pluralitas, nec pluralitatis seu distinctionis ratio; cum omnes illi actus ratione plures, sint, vna simplicissima entitas in Deo: Ergo desumi debet ordo actuum diuinae voluntatis ex obiectis; non utcunque materialiter diuersis; quia sola diuersitas obiectorum, ut esse potest sine subordinatione; ita etiam per se sola non potest esse fundamentum & ratio ordinis, in actibus diuinae voluntatis constituendi. Ergo desumi debet ex obiectis; quatenus inter se aliquo modo subordinata sunt.

12 Cum verò hæc subordinatio, ex parte obiectorum triplex esse possit, prima secundum ordinem dignitatis; secunda secundum ordinem durationis & temporis; tertia secundum ordinem causalitatis & dependentiae: prima & secunda per se ad propositum nihil faciunt: potest enim Deus suo arbitratu, etiam priora ordine dignitatis & temporis referre ad aliquod posterius eodem ordine; tanquam ad finem; ita ut id, quod dignitate & tempore posterius est, prius tamen sit in diuina intentione. Ergo ordo actuum diuinae voluntatis constituendus est ex obiectorum inter se subordinatione, secundum rationem causalitatis & dependentiae: siue hunc ordinem causalitatis & dependentiae res sua natura habeat; siue ex sola ordinatione libera Dei, ut dicitur assert. 10. et si contrarium doceat Vasquez disp. 82. cap. 6.

13 Assertio V. Duo igitur requiruntur, & sufficient, ut inter actus liberos diuinae voluntatis ordo prioritatis secundum rationem constituatur, Primum, ut eiusmodi actus respondeant & æquivalent pluribus actibus creatæ voluntatis, circa obiecta similia versantibus; secundo, ut obiecta eorundem actuum habeant inter se subordinationem & ordinem aliquem causalitatis siue dependentiae. Ita supponunt citati auctores ex communi. Ratio est. Quia ut sit ordo prioritatis in actibus diuinae voluntatis, requiritur primo eorundem pluralitas secundum rationem; quæ aliunde desumi non potest, nisi ex eo, quod quæuis actus illi a parte rei sint vna simplicissima entitas, æquivalent tamen pluribus actibus creatis re distinctis, circa eadem, aut similia obiecta versantibus. Secundo requiritur fundamentum & ratio proxima ordinis constituendi; ea vero ratio est subordinatio obiectorum, secundum ordinem aliquem causalitatis, siue dependentiae: Ergo hæc duo & necessaria sunt ad ordinem in actibus liberis diuinae voluntatis constituendum, & ad hoc etiam sufficient; cum nulla ratio esse possit, cur plus

plus requiratur; quando ex his duobus & habetur pluralitas actuum quam ordo supponit; & ratio ac fundamentum proximum ordinis: ex quo immediate ordo ille rationis inter eosdem actus consequitur.

14 **Assertio VI.** In processu ordinata cuiusque consultationis, duplex est ordo constituendus; vnus intentionis, alter executionis: qui modo contrario ita inter se comparantur, vt quod est primum in intentione, sit vltimum in executione; & contra. Ita Suarez, Vasquez locis cit. ex comuni & excepta etiam apud Ethicos regula. Probat & declaratur. Quia ordine intentionis prius volumus finem, quam media; & in medijs prius illud, quod est propinquius fini, quam id quod est a fine remotius: e contrario vero ordine executionis, prius volumus media, quam finem; v. g. in consultatione aegri de sanitate consequenda, & procuranda, secundum ordinem intentionis, prius expetitur sanitas: deinde media sanitatis consequenda, & in his prius medicina composita & iam preparata, quam rudis & indigesta materia simplicium. Ordine vero executionis, prius expetuntur & conquiruntur simplicia, puta herbae, ligna, lapides, &c. deinde componuntur, & commiscentur debito inter se modo conquisitam simplicia; tandem sumitur preparatum pharmacum, & sanitas comparatur.

Vbi etiam notandum, causam efficientem, vt sic, comparari ad effectum, tanquam medium ad finem; ac proinde prius hac ratione in intentione esse effectum, quam causam efficientem, saltem quae talis est, & secundum suam efficientiam; non tamen ita comparari subiectum ad formam accidentalem, quae ipsi subiecto inhaeret; cum potius se habeat subiectum per modum finis cui, respectu accidentis; quod proinde ordine intentionis nequaquam prius esse volitum potest, quam subiectum, vt pluribus Vasquez d. 82. c. 5. Secus se res habet cum meritis & praemio; quod reuera finis rationem habet respectu accipientis praemium; prius proinde secundum intentionis ordinem volitum non ab ipso solum, sed etiam a Deo conferente praemium, vt dicitur disp. seq.

15 **Assertio VII.** In medijs ad finem ordinatis, vt quaedam prius ratione dicantur a Deo volita, non est attendendus ordo propinquitatis ad finem, secundum rationem entitatis, aut dignitatis; sed secundum rationem efficaciae & causalitatis, per quam vnus medium propius & immediatius conducit ad finem, quam alterum. Ita Caietanus, & Thomista omnes in 3. p. q. 1. a. 3. Vasquez hic d. 82. c. 4. n. 13. & communis Doctorum sententia; etiam in contrarium citetur Scotus in 3. d. 7. q. 3. & d. 19. q. 1. Ratio sumitur ex dictis: quia totus ordo intentionis fundatur in ordine causalitatis, non dignitatis, vt antea dictum: esto in rebus quidem naturalibus, vt plurimum, ea quae sunt digniora, immediatius & propinquius conducant ad finem naturalem, quam minus digna: quod tamen est per accidens, neque etiam vniuersale; quia potest margarita aliqua siue gemma, cum integra est, ratione suae figurae, quantitatis &c. multo pretiosior esse, quam cum est in puluere contusa, ac ad medicinam preparata; cum tamen haec ratione propius ad finem sanitatis conducat.

16 **Assertio VIII.** Aliunde tamen fieri potest, vt

quod vno quodam respectu & habitudine ad certum finem, est posterius intentione, quia remotius videlicet conducit ad eundem finem; nihilominus tamen alia quadam ratione & habitudine ad eundem, aut alium superiorem finem, sit secundum ordinem intentionis simpliciter prius; vtpote propius conducens ad eiusmodi finem. Hanc assertionem nemo negare potest, qui sensum eius perceperit. Probat & declaratur. Quia saepe fit, vt aliquid duobus modis conducatur ad eundem finem; primo mediante altero, ad quod suo etiam modo ordinatur; secundo absque tali medio, & quidem principalius etiam, quam alterum illud, ad quod ex parte ordinatur; sed quod vicissim etiam ad ipsum magis principaliter ordinatur. Item fieri potest, vt aliquid ordinatur ad duos fines, quorum vnus sit altero excellentior; & vt ad finem quidem minus nobile remotius conducatur, ad alium tamen finem digniorem & excellentiorem alia ratione immediatius ac propinquius conducatur, quam aliud, cum quo comparatur: quo utroque casu utique, cum & finis nobilior, sit principalius intentus quam ignobilior; cumque id, quod ad eundem finem absolute principalius & immediatius confert, simpliciter & absolute prius sit in intentione, sit, vt vnus & idem secundum rationem causalitatis, qua conducit ad finem ignobiliorem, vel ad eundem finem, altero mediante sit posterius intentum; simpliciter tamen, & quatenus simul alia ratione ad finem nobiliorem vel etiam ad eundem immediatius aut principalius conducit, sit prius, aut certe non posterius secundum intentionis ordinem.

Huius rei assigno exemplum quadruplex, naturale, politicum, Ecclesiasticum siue morale, & supernaturale. Exemplum naturale est hoc. Constat caelum ratione sui luminis, ac motus ordinari ad res & actiones inferiores conseruandas, promouendas, & fouendas; res autem has inferiores, etiam animantia bruta, ac bestiolas omnes, ordinari ad hominem, hominem vero ordinari, vt Deo fruatur, eumque collaudet & glorificet, &c. In quo processu, quia caelum remotius conducit ad finem postremum, qui est honor Dei, dici potest, ordine intentionis secundum quid posterius esse volitum, quam res creatae inferiores, ad quas ordinatur. Nihilominus tamen quia caelum & hominem ipsum etiam immediate suo influxu fouet, & velut praecipua, nobilissimaque pars vniuersi, artificis sapientiam & potentiam per se etiam, & abstrahendo a rebus alijs inferioribus, mirifice commendat, nemo dixerit, caelum simpliciter posterius esse in intentione diuina, quam elementa caetera, vel fruges terrae, aut bestiolas minimas, quae ex putredine solis lumine producantur: imo vero caelum, secundum ordinem intentionis, prius fuisse in intentione diuina quam res inferiores, praeter hominem, multo verius dicitur.

Politicum exemplum est. Habet aliquis, qui sibi diuitias pro fine constituit, gemmam pretiosissimam, centum millibus v. g. aureorum aestimatam, quam quia pellit vertiginem, aut lassitudinem circumfert ea mente, vt impedita vertigine vel lassitudine, iter ac professionem vnus diei peragere

possit

possit, ad mille ducatos eo die comparandos ac lucrandos. In quo processu servatur ordo intentionis, ut primū in intentione sit lucrum mille ducatorum. 2. labor professionis immediate ad eum finem conducens. 3. depulsio vel prohibitio vertiginis seu lassitudinis. 4. gemā gestatio. Vbi licet gemā sit postremum eo ordine intentionis, respectu eius lucri à possessore comparandi; nemo tamen dixerit, in hoc homine, qui sibi diuitias pro fine suarum actionum constituit, gemmam esse simpliciter postremam secundum intentionem; adeoque posteriorem absolute volitam, quam professionem, aut lucrum mille aureorum; quia etsi vno quodā modo remotius ad finem conducatur; alio tamen modo excellentius & immediatius ad eundem finem confert, quam professio, ut patet.

19

Exemplum morale & Ecclesiasticum est. Apostolorum enim & Pastorum, ac Doctorum in Ecclesia officium à Deo ordinatur ad salutem spirituales ipsius Ecclesie, ac singulorum hominum, iuxta illud Apostoli 1. Cor. 3. v. 22. *Omnia vestra sunt, sine Paulus, sine Apello, sine Cephas, sine mundus, sine vita, &c. omnia enim vestra sunt, vos autem Christi; Christus autem Dei:* Quo processu, in diuina intentione prior est Ecclesie & singulorum salus spiritualis, quam Apostolorum aut Præfulum officium: & tamen nemo ideo dixerit, absolute ac simpliciter prius in diuina intentione volitam fuisse salutem singulorum in Ecclesia, quam ipsos Apostolos, eorumque salutem ac beatitudinem.

Exemplum Theologicum est. Christus enim venit in mundum, ut peccatores saluos faceret; quod fit exterius, per institutionem sacramentorum, ac mediante prædicatione Christi, Apostolorum, & Pastorum Ecclesie; interius verò diuine gratie inspiratione ac illuminatione mouente ac prælucente; donorumque fidei & virtutum communicatione ac infusione; &c. In quo processu, ordine intentionis posteriorem quidem omnino volitam est Incarnatio Christi, ipsumque Verbum incarnatum, quam salus hominum, & conuersio peccatorum: & tamen hoc non obstante, quia Christus simul per seipsum immediatius, ac principalius conducit ad supremum finem glorie diuine, rectissime dicitur, ut suo loco de Incarnatione, Deo bene fauente ex instituto docebimus, simpliciter & absolute loquendo, secundum ordinem intentionis, prius in diuina voluntate fuisse, Christum hominem velut caput omnis creaturæ, quam Angelos, cæterosque omnes homines; nec tamen ideo venturum, si homo non peccasset, ut etiā inferius d. seq. q. 5. dub. 7. dicemus.

20

Assertio IX Sicut ordo intentionis non tantum locum habet in actibus internis voluntatis, sed etiam in actibus externis executionis; ita etiam ordo executionis, non tantū cernitur, & locum habet in actibus externis, sed etiam in ipsa voluntate interiori, eiusque actibus: ita ut ipsa etiam voluntas si quis quædam prior esse possit, ordine intentionis; alia posterior ordine executionis; quod quidē supposita priori illa voluntate, & intentione finis omnino etiam necessarium est, tunc, quando in executionis processu, post omnia media cetera iam adhibita, ad finem denique re ipsa acquiren-

rendum, necessaria est peculiaris & spontanea acceptatio, seu applicatio finis, sibi, aut alijs facienda.

Hæc assertio est ex mente S. Augustini, S. Thomæ, & aliorum, qui defendunt prædestinationem ante præuisionem meritorum, ut dicitur disputat. sequent. quæst. 5. expresse autem traditur à Bellarmino lib. 2. de grat. & lib. arbit. cap. 14. & Suarez hic lib. 1. cap. 8. numero 50. & lib. 3. de auxili. cap. 18. n. 4. aliisque recentioribus eiusdem sententiae asseclis, ibidem referendis: est tamen contra Vasquium in 1. p. d. 89. cap. 7. à n. 52. qui cum admittat quidem duplicem ordinem, intentionis vnum, executionis alterū; existimat tamē, non posse vtrumque constitui in mente artificis aut operantis, sed alterū in mente & consultatione illius, alterum vero in re ipsa: quem sequuntur recentiores quidā Theologi, qui putant, doctrinam illam esse nouam; & solum effugij causa, ad defendendam prædestinationem ante præuisionem merita, excogitatum fuisse duplicem illum, processum intentionis & executionis in mente ac voluntate diuina, duplicemque voluntatem, quæ Deus habuit, circa salutem & gloriam prædestinationis conferendam: vnam ad ordinem intentionis, alteram ad executionem spectantem.

21

Sed abstrahendo iam à particulari materia prædestinationis, de qua d. sequenti, quæst. 5. dub. 4. & 5. ex instituto agendum; res est indefinite ac generatim loquendo, in omni ordinata consultatione, certissima & liquidissima, vt ex probatione singularum partium constabit. Primò enim ordinem intentionis etiam cerni, & locum habere in actibus externis executionis; ita nimirum, vt ad ipsos etiam actus externos, velut obiecta interiorum actuum, & saltem denominatione se extendat, apud omnes constat, & patet ex vulgato illo dicto; *Quod primum est in intentione, vltimum est in executione,* & è contrario: in quo supponitur eisdem actus & obiecta spectare simul ad ordinem executionis, & intentionis. Exemplum etiam huius rei ab omnibus communiter adfertur, in sanitatis procuranda studio; vbi tum ipsa sanitatis recuperatio, tum etiam media externa sanitatis acquirendæ, alia alijs priora, aut posteriora in intentione seu ordine intentionis esse dicuntur; ita quidē vt non solum ipsa voluntas sanitatis; sed etiā actualis ipsa recuperatio ac effectio sanitatis, prout est à parte rei, secundū ordinem intentionis, prior esse dicatur, quæ executio proximi medij; & hæc ipsa executio, prior secundū eundem ordinem intentionis, executione remotioris medij; tametsi rursus secundū ordinem executionis ea omnia contrario modo se habeant.

22

Secunda pars, ordinem executionis etiam cerni & locum habere in actibus internis voluntatis, ita vt vnus altero hoc ordine prior esse recte dicatur: patet ex præcedenti parte, & probatione eiusdem; vbi dictum, ordinem intentionis & executionis circa eandem materiam versari. Quare etiam recte dicimus, voluntatē mediolorum ordine executionis priorem esse voluntatē finis. Quibus accedit hæc manifesta ratio. Quia ipsi actus externi executionis, sunt etiam voliti, & quidem eo ipso

ordine.

ordinae, quem ipsi in executione inter se habent: neque enim qui sanitatis procurandæ studio, media varia adhibet, puta simplicia primum conquirat, deinde ea inter se componit & temperat, denique sumit & applicat, &c. id facit absque voluntate interiori; sed potius hæc omnia ad finem re ipsa consequendum, deliberatè & certo consilio, eodem ordine vult facere, quo re ipsa postea facit: Ergo sicut ordine executionis prius adhibet media remotiora à fine; ita etiam eodem ordine, prius vult ea adhibere, &c. ac proinde ordo executionis non tantum cernitur in ipsis actibus executionis, sed etiam in actibus internis, seu decretis ordinatæ consultationis, tam humanæ, quam diuinæ mentis.

23 Tertia pars, ipsam etiam voluntatē finis duplicem esse posse, vnam priorem ad intentionis, alteram posteriorem ad executionis ordinē spectantem, si quidē solum de possibili loquamur, manifesta est, in omni consultatione. Nihil enim obstante primā intentione finis, quæ omnē mediōrū applicationem re ipsa sæpe, non solo intentionis & causalitatis ordine antecedit, eaq; adeo etiā supposita, fieri, vtiq; potest, vt post omnia etiā media adhibita, velimus & acceptemus aut etiā optemus finem, puta sanitatem, ex adhibitis iam medijs; brauium seu præmium ex peracto iam certamine; quæ voluntas nō minus ordine causalitatis, quā temporis à prima finis voluntate, & intentione vtiq; diuersa, eademque posterior est: & quia ad plenam finis consecutionem ordinatur, aut certe ipsi executioni subordinatur, restat ad executionis ordinem spectare dicitur; esto quidem talis voluntas non semper, ac in omni materia seu processu ordinatæ deliberationis sit necessaria, vt mox dicetur.

24 Quarta pars, eiusmodi voluntatem finis, ordine executionis posteriorē primā finis intentione, ab eaq; distinctā, necessariam etiam esse, tunc, quando in executionis processu, supposita illā priori voluntate & intentione finis, post omnia media cætera iam adhibita, ad finem deniq; re ipsa consequendum, necessaria est peculiaris & spontanea acceptatio vel applicatio finis, sibi, aut alijs facienda, ita probatur & declaratur. Quia duplex esse potest finis; vnus merè naturalis, & naturalibus medijs consequendus, qualis est sanitas; quæ adhibitis medijs naturalibus ac debitis, absque ulla alia voluntaria acceptatione vel applicatione, sponte sua ac necessariò consequitur, ad quā proinde, post omnia debita media adhibita, non est necessaria peculiaris voluntas, ad executionem pertinens, quæ in eundem finem feratur; etsi possibilis sit, vt antea dictū, & sæpe re ipsa interueniat.

25 Alius finis est moralis, atq; à voluntate dependens; qualis est v. g. brauium seu præmium in certamine acquirendum, hæreditas voluntate aduenda, & similes alij, in quibus etiam supposita prima finis intentione, quam habet v. g. pugil, dum ob brauium certamen suscipit; aut hæres, dum precibus aut officijs pinguem hæreditatem ambit; etiam post omnia eiusmodi media finis consequendi iam adhibita, in ordine ad finem optatum, re ipsa deniq; consequendū; necessaria est

peculiaris & spontanea acceptatio, vel applicatio finis sibi (aut etiam alijs) facienda: in quo sane casu, cum acceptatio hæc, siue applicatio, vt potest voluntaria fieri non possit, absque noua voluntate finem acceptante seu applicante, quæ voluntas vtiq; ad executionis ordinem pertinet, manifestum est, ad finis huius actualem consecutionem, præter primam finis intentionem, quam præcessisse diximus & supposuimus, adhuc necessariam esse aliam voluntatem finis, ordine executionis posteriorem, atque à primā distinctam, sine qua finis obtineri non potest. Id quod proinde in omni omnino materia finis alicuius moralis, atque à libera voluntate finem conferentis, dependentis, fieri potest; si finem liberè conferens, hanc conditionem requirat, vt nemo finem etiam alijs medijs adhibitis, consequatur, nisi qui finem sponte denique acceptet, sibi que applicet, &c. Idem est, si is ipse, qui finem alijs consequendum proposuit, supposita prima finis intentione, noluit in executione finem alijs re ipsa obtinere, absque peculiari sua voluntate, finem alijs re ipsa applicante & conferente.

26 Ex quibus etiam soluitur illa obiectio Vāsquij disp. 89. cap. 7. num. 58. vbi ex eo etiam probat, ordinem executionis non habere locum in ipsa mente, seu actibus internis artificis; quia nunquam solemus dicere, aliquem ideo voluisse talem finem, quia media præuidit; sed solum è contrario, ideo talia elegit media, quia voluit finem: possemus verò etiam priori modo loqui; si ordo executionis, quo prius ferimur in media, quam in finem, in ipsa etiam mente artificis locū haberet.

Respondeo primum, antecedens pugnare cum ipso Vāsquio, & eius sententia, de prædestinatione ad gloriam: post præuisa media in qua sententia, necessario dicendum est, Deum ideo voluisse efficaciter gloriam, quæ est finis, quia præuidit media.

Respondeo secundò, discrimen esse inter fines; quorundam enim consecutio post primam intentionem, & media consequenter adhibita, non requirit aliam peculiarem voluntatem applicantem ipsum finem ex præuisis medijs, qualis est etiam consecutio sanitatis; & in his, quia non est necessaria peculiaris aliqua voluntas finis executiua, dici non solet, ideo aliquem velle finem, quia præuidit media: at verò in nostro casu, id rectissime dicitur, v. g. Principem voluisse conferre brauium huic pugili, ob conspectam victoriam; Iudicem huic consignasse ius hæreditatis, ob præuisa & prius explorata merita causa: item pugilem ipsum voluisse voluntate executiua petere, acceptare, & consequi brauium, quia vicit: hæredem voluisse petere & accipere hæreditatem, quia officijs à testatore promeritus est, vt hæres scriberetur. Quanquam in hac ipsa etiam re, ne æquiocationi sit locus, non plane absolute, sed cum aliqua particula significante voluntatem, executiuam loqui conuenit.

27 An vero particulatim de prædestinatione diuina loquendo, Deus habuerit eiusmodi voluntatē finis, ordine intentionis priorē, qua voluerit nobis beatitudinem, ante præuisionem meritorum; quā proinde supposita necessario admittenda sit

in Deo

in Deo alia voluntas ratione distincta ac posterior ad executionis ordinem pertinet, an potius prior illa finis seu gloriæ intentio, sine præuisione meritorum in Deo non detur, sequenti disput. de prædestinatione q. 5. dub. 4. & 5. explicandum erit. Hic satis sit, quasi fundamenti loco constituisse, si in Deo detur prior illa finis nostri intentio, ante præuisionem meritorum, necessario admittendam in Deo esse aliam ratione distincta ac posteriorem voluntatem, ad executionis ordinem spectantem, qua Deus re ipsa voluerit, ob præuisa & comparata iam merita, nobis eandem gloriam re ipsa conferre & applicare; quod ex dictis euidentibus est; quandoquidem constat, Deum non voluisse gloriam cuiquam re ipsa obtingere, absque sua quasi applicatione libera & spontanea, per euocationem illam & acclamationem felicissimam, *Venite benedicti, &c. Esurui enim, &c.* aliove modo æquivalente faciendo, &c.

28 **Assertio X.** Præter duplicem ordinem intentionis, & executionis hæcenus explicatum, assignandus est etiam in mente, tam humana, quam diuina, tertius ordo cuiusdam independentiæ; siue secundum subsistendi consequentiam; quo modo prius illud volumus, quod plane independenter volumus ab altero; ita ut etiam si alterum non esset, adhuc illud vellemus: non autem prius, quod dependenter ab altero volumus; esto illud alioqui sit finis, hoc mediū; illudque adeo ordine intentionis prius, hoc posterius volitum. Ita Caietanus 3. p. q. 1. a. 3. idemque ex instituto persequitur Albertinus tom. 1. 6. princip. philos. coroll. 1. Probat & declaratur. Quia sæpe accidit, etiam secundum ordinatam voluntatem, ut finem non velimus, nisi per vnum aliquod certum medium, adeoque dependenter ab illo; v. g. sanitatem per pharmaca, absque tetra sectione, vitione, &c. Quo casu, tamen si nihilominus finis ordine intentionis prius sit volitus, quam designatum medium; non tamen ordine independentiæ, seu quoad subsistendi consequentiam; cum potius hoc ordine simul vtrumque, finis scilicet & medium illud, simul sit volitum. Ex quo fundamento suo loco cum Caietano loc. cit. nos etiam docebimus, Christum quidem, seu vnionem hypostaticam, ordine intentionis prius à Deo fuisse volitam, quam Redemptionem humanam, ac liberationem à peccato, seu ipsam permissionem peccati; & nihilominus tamen Incarnationem futuram non fuisse, si homo non peccasset, ut habet S. Thomæ sententia.

Atque hæc generatim, quasi fundamenti cuiusdam loco, de ordine actuum diuinæ voluntatis, seu varijs instantibus & signis rationis in eadem diuina voluntate, dicta sunt; ex quibus suis locis, vbi opus erit, propria & specialia corollaria deducemus.

29 Ex quibus etiam colligi potest primò, quid tam in genere, quam in specie de ordine actuum diuinæ voluntatis, quem alij assignant, iudicandum sit: speciatim verò ex dictis facile refellitur ordo, quem Caietanus in 3. p. q. 1. a. 3. assignat; vbi tres constituit ordines rerum in Dei decreto; primum naturæ; secundum gratiæ, & tertium vnionis hy-

postatica; cum tamen neque ordo naturæ sit finis gratiæ; neque gratia vniuersim sit finis vnionis hypostaticæ; & multa sæpe ordinis naturæ ad ordinem gratiæ extrinsece pertineant, & referantur; & è contrario multa ordinis naturæ, vt tantus piscium aut bestiarum numerus, per se nullam habeant connexionem cum ordine gratiæ; & peccata quædam, quæ ad ordinem naturæ pertinere dicuntur, supponant vnionem hypostaticam, vt peccatū crucifigentium Christum, &c. cuius proinde permissionem impossibile est à Deo fuisse decretam, ante vnionem hypostaticam. Sed de hæc re, plura de Incarnatione suo loco, & non nihil disp. seq. quæst. 1. dub. 4. & 5.

Secundo colligitur, quænam sit ipsorum actuum intellectus & voluntatis diuinæ inter se subordinatio; supposito hoc certo & ab omnibus recepto fundamento, quod ante quemlibet actum voluntatis, præcedat actus aliquis intellectus, qui eidem actui voluntatis obiectum proponat; quandoquidem nihil est volitum, nisi prius ab intellectu cognitum. Et igitur hic ordo 1. est scientia naturalis, qua Deus seipsum comprehensiuè cognoscit. 2. amor naturalis ac necessarius erga seipsum. 3. scientia naturalis, tam speculatiua, quam practica creaturarum, secundum esse possibile. 4. amor seu affectus simplicis complacentiæ itidè naturalis ac necessarius erga easdem creaturas. 5. scientia media, seu conditionata futurorum contingentium. 6. liberum decretum voluntatis de rebus his & non alijs; hoc ordine & modo, non alio faciendis: in quibus tamen rursus varius ordo cernitur, secundum quem res quædam prius, quam aliæ à Deo decretæ sunt, vt ex dictis liquet, & suo loco de prædestinatione & Incarnatione sigillatim dicetur. Post quæ denique sequitur. 7. libera & absoluta scientia futurorum; in quâ, seruata proportione, idem actuum ordo locum habet, qui in ipsis decretis liberis respectu diuersorum obiectorum reperitur; quandoquidem singulis decretis liberis scientia etiam libera subsequens eodem ordine respondet.

DVBIVM VI.

An voluntas Dei necessitatem quibusdam rebus volutis imponat; & quænam in effectibus creatis sit radix contingentie.

S. Thomas 1. p. q. 19. a. 8.

EX hîc certum est, diuinam voluntatem quibusdam quidam rebus volutis necessitate imponere, non tamè omnibus, vt docet S. Thomas 1. p. q. 19. a. 8. & consentiunt omnes Doctores; quidquid Ethnici illi, & hæretici dixerint, quod liberum arbitrium penitus sustulerunt, refutati superius q. 8. dub. 1. Ratio est. Quia alioqui periret liberum arbitrium, & consilium, legumque humanarum vis & auctoritas. Præterquam quod in effectibus etiam naturalibus, quædam cernimus fieri contingenter & non necessario: vt hoc, vel illo sydere, aut astrorum concursu, pluuiam, serenitatem, &c.

Quia